

Alberts Kviesis

Publicēts: 12.03.2021.

Alberts Kviesis bija Latvijas Republikas prezidents no 1930. gada līdz 1936. gadam. Viņš pamatā turpināja abu priekšgājēju tradīcijas, ar bezpartejisku objektivitāti un nosvērtību balstot demokrātiju, veicot amata funkcijas un cienīgi reprezentējot valsti. Kviesis mēģināja iespējami izvairīties no iejaukšanās valdības likumdošanas darbā. Kviesis turpināja atbalstīt arī mūzikas dzīvi, uzņēmās Vispārējo Dziesmu svētku protektora un goda kuratorijas priekšsēdētāja posteni. Alberts Kviesis bija otrais Latvijas Valsts prezidents, kurš 1933. gadā oficiāli viesojās kaimiņvalstī – sabiedrotajā Igaunijā.

Alberts Kviesis dzimis 1881. gada 22. decembrī Kalnamuižas (Tērvetes) pagastā. Pirmo izglītību ieguva mājās pie vecākiem. Tālāk mācījies Jelgavas ģimnāzijā. 1902. gadā iestājās Tērbatas Universitātes Tieslietu fakultātē, ko beidza 1907. gadā. Pēc studiju beigšanas strādāja Jelgavā par advokātu, aktīvi piedalījās latviešu sabiedriskajā dzīvē, bija Jelgavas latviešu biedrības priekšnieka vietas izpildītājs un Sarkanā Krusta Jelgavas latviešu komitejas loceklis.

1917. gada 25. aprīlī Tērbatā piedalījās Kurzemes zemes sapulcē, kur viņu ievēlēja Kurzemes pagaidu zemes padomē. 1917. gada 28. maijā Tērbatā Latviešu juristu kongress ievēlēja A. Kviesi Tērbatas latviešu juristu birojā, kur viņš piedalījās latviešu tautas pašnoteikšanās tiesību un jaunas tiesu iekārtas apspriešanā. 1918. gada 17. novembrī Alberts Kviesis bija Latvijas Tautas Padomes delegātu vidū un tika ievēlēts par Tautas Padomes priekšsēža Jāņa Čakstes vietnieku tieslietās. Pirmajos Latvijas brīvvalsts gados viņš aktīvi strādāja pie tiesu sistēmas izveidošanas. 1919. gada 23. jūlijā A. Kviesis iecēla par Tiesu palātas loekli, 1923. gada 26. martā – par Tiesu palātas priekšsēdi. 1927. gadā A. Kviesis balotējās prezidenta amatam, taču par prezidentu ievēlēja Gustavu Zemgalu.

1930. gadā viņš kļuva par prezidentu un 1933. gadā tika ievēlēts atkārtoti. Pēc Ministru prezidenta Kārļa Ulmaņa organizētā apvērsuma 1934. gada 15. maijā Alberts Kviesis palika amatā līdz pilnvaru beigām (1936. gadam). Pēc apvērsuma Valsts prezidents zaudēja reālu varu.

Pēc aiziešanas no Valsts prezidenta amata A. Kviesis atsāka darbu advokatūrā. 1941. gada 14. jūnijā, jau iepriekš zinādams par gaidāmo deportāciju, Kviesis pavadīja, slēpjoties nomaļā mezsarga mājiņā Tērvetes pagastā. 1941. gada rudenī Kviesis turpināja darbu advokatūrā. 1943. gada martā vācu ģenerālkomisārs Latvijā Drekslers iecēla Albertu Kviesi par hitleriešu izveidotās kolaboracionistiskās Latviešu pašpārvaldes tieslietu ģenerāldirektoru. Pēc gada Kviesis atstāja amatu sirds slimības dēļ.

A. Kviesis miris 1944. gada 9. augustā uz kuģa "Monte Rosa" klāja, kad tas tikko bija atstājis Rīgas ostu, lai dotos uz Vāciju. Apglabāts Rīgā, Meža kapos. Visā savā prezidentūras laikā A. Kviesis neiesniedza Saeimai nevienu paša izstrādātu likumprojektu, nevienu likumprojektu neaizsūtīja atpakaļ otrreizējai caurlūkošanai, kā arī nesusauca Rīgas pili nevienu Ministru kabineta sēdi.

Biogrāfija

Pēc studiju beigām Alberts Kviesis atgriezās Jelgavā, kur sāka advokāta darbu, aktīvi darbojoties arī latviešu sabiedriskajā dzīvē. 34 gadu vecumā viņš bija jau Jelgavas latviešu biedrības priekšnieka vietas izpildītājs un Sarkanā Krusta Jelgavas latviešu komitejas loceklis. Sākoties Pasaules kara bēgļu gaitām, Alberts Kviesis pārceļas uz Tērbatu, kur darbojas bēgļu palīdzības komitejā, ko pats palīdzējis nodibināt. Pēc Krievijas cara Nikolaja II gāšanas viņš iestājas jaundibinātajā Latviešu zemnieku savienībā un 1917. gada 25. aprīlī piedalījās Tērbatā sasauktajā Kurzemes zemes sapulcē, kur viņu ievēl Kurzemes pagaidu zemes padomē un arī izpildkomitejā, kur Kviesis veica atbildīgā juridiskās un organizācijas nodaļas priekšnieka amata pienākumus. Alberts Kviesis piedalījās arī latviešu tautas pašnoteikšanās tiesību un jaunas tiesu iekārtas apspriešanā pēc tam, kad 1917. gada 28. maijā Tērbatā Latviešu juristu kongress viņu ievēlēja Tērbatas latviešu juristu birojā.

Kad vācu karaspēks okupēja Vidzemi un Igauniju, Kviesis atgriezās Jelgavā, kur turpināja zvērināta advokāta praksi. Nodibinoties neatkarīgai Latvijas Republikai, Alberts Kviesis sāka darboties Latvijas Tautas padomē. Kad Čakste kopā ar Zemgalu devās uz Stokholmu, lai aizstāvētu jaundibinātās valsts intereses, Kviesi ievēlēja par Tautas padomes priekšsēdētāja biedru kopā ar Ernestu Baueru. Latvijas valdībai atkāpjoties no Rīgas, Kviesis devās tai līdzī uz Jelgavu, pēc tam uz Liepāju. Valdībai atgriežoties Rīgā, Kviesi 1919. gada 23. jūlijā iecēla par Tiesu palātas locekli, bet 1923. gada 26. martā par Tiesu palātas priekšsēdētāju. Alberts Kviesis bija arī Latvijas miera delegācijas loceklis Berlīnē miera slēgšanai ar Vāciju. 1920. gada 15. jūlijā izdevās slēgt ar Vāciju līgumu par sakaru atjaunošanu, bet izdevīgs šis pagaidu līgums Latvijai nebija, un īsts līgums tam nekad nesejoja.

Kviesis bija Satversmes sapulces un pirmo triju Latvijas Saeimu deputāts, kur darbojās arī kā juridiskās komitejas priekšsēdētājs. No 1921. gada 15. jūnija līdz 1923. gada 27. janvārim viņš Zigfrīda Meierovica kabinetā veica iekšlietu ministra pienākumus. 1926.

gadā Albertu Kviesi ievēlēja par Saeimas priekšsēdētāja biedru, viņš bija viens no aktīvākajiem Zemnieku savienības biedriem, kuram bija liela loma arī agrārreformas izstrādāšanā.

Kā kora dziesmu cienītājs un liels mūzikas entuziasts Kviesis aktīvi piedalījās arī Nacionālās operas noorganizēšanā un no 1922. līdz 1925. gadam bija kopā ar Teodoru Reiteru un Jāni Mediņu operas direkcijas loceklis.

Kad Gustavs Zemgals bija kategoriski atteicies kandidēt otrreizējai prezidentūrai, Alberta Kvieša kandidatūru Valsts prezidenta amatam izvirzīja Zemnieku savienība. Sociāldemokrātu kandidāts bija Dr. Pauls Kalniņš. Vēlēšanu cīņas aizņēma pavisam trīs sesijas 11 balsojumos, līdz 1930. gada 9. aprīlī Kviesis ieguva 55 balsis ar 34 pretbalsīm, diviem deputātiem atturoties. 49 gadus vecais Alberts Kviesis pamatā turpināja abu priekšgājēju tradīcijas, ar bezpartejisku objektivitāti un nosvērtību balstot demokrātiju, veicot amata funkcijas un cienīgi reprezentējot valsti. Kviesis mēģināja iespējami izvairīties no iejaukšanās valdības likumdošanas darbā. Visā savā darbības laikā viņš neiesniedza Saeimai nevienu paša izstrādātu likumprojektu, nevienu likumprojektu neaizsūtīja atpakaļ otrreizējai caurlūkošanai, kā arī nesusauca Rīgas pilī nevienu Ministru kabineta sēdi.

Kviesis turpināja atbalstīt arī mūzikas dzīvi, uzņēmās Vispārējo Dziesmu svētku protektora un goda kuratorijas priekšsēdētāja posteni. 1931. gada 21. jūnijā viņš atklāja Dziesmu svētkus un dāvināja ceļojošo balvu – pēc Arvīda Dzērviša meta darinātu greznu kokli. Kviesis uzņēmās protektora pienākumus arī 1933. gada VIII Vispārējos Dziesmu svētkos, kas bija veltīti I dziesmu svētku atcerei.

Alberts Kviesis bija otrais Latvijas Valsts prezidents, kurš 1933. gadā oficiāli viesojās kaimiņvalstī – sabiedrotajā Igaunijā. Igaunijā viņš piedalījās X Vispārējos igauņu dziesmu svētkos.

1933. gada 4. aprīlī beidzās Alberta Kvieša prezidentūras pilnvaru laiks un notika jaunas Valsts prezidenta vēlēšanas. Kandidātos atkal bija Alberts Kviesis un Pauls Kalniņš. Šoreiz Kviesi ievēlēja jau pirmajā balsošanā ar 52 balsīm, sociāldemokrātam Kalniņam iegūstot tikai 25 balsis. 1933. gada 11. aprīlī Kviesis oficiāli deva zvērestu Latvijas valstij un Satversmei. 11 mēnešus vēlāk notika Kārļa Ulmaņa veiktais valsts apvērsums.

1934. gada 15. maijā Valsts prezidentu Albertu Kviesi neinformējot, viņa partijas biedrs Kārlis Ulmanis veica valsts apvērsumu. Valsts prezidents šajā laikā faktiski atradās izolācijā Rīgas pilī – telefonu sakari tika pārtraukti. Pulksten 1.00 naktī no 15. uz 16. maiju Ulmanis ieradās Rīgas pilī un pieprasīja tikšanos ar Valsts prezidentu, nostādot viņu fakta priekšā par visas varas pārņemšanu Ulmaņa rokās. Kaut arī Kviesis bija armijas augstākais virspavēlnieks, viņš neuzdrošinājās meklēt sakarus ar karaspēka daļām, lai likvidētu apvērsumu un samierinājās ar Saeimas darbības apturēšanu un Satversmes ignorēšanu. Kviesis nespēja arī protestā atteikties no Valsts prezidenta amata un formāli palika pirmās valsts personas amatā līdz prezidentūras laika beigām. 1935. gada 18. novembrī viņš vēl oficiāli atklāja četrus gadus celto Brīvības pieminekli. Kad Kvieša otrās prezidentūras laiks bija

beidzies, Ministru prezidents Kārlis Ulmanis uz paša 1936. gada 12. maijā izdota likuma pamata 11. aprīlī pats pārņēma arī Valsts prezidenta amatu.

Kviesis pensionējās tāpat kā agrāk atlaistie Saeimas deputāti ar tiesībām darboties dažādos privātos pasākumos papildus ienākumu iegūšanai. Pēc aiziešanas no Valsts prezidenta amata Kviesis atsāka darbu advokatūrā un uz laiku aizgāja no sabiedriskās un politiskās dzīves, daudz laika pavadot savās lauku mājās Penkules pagasta "Vecvagaros". Tomēr Kviesis ieņēma arī vadošus amatus vairākos Latvijas uzņēmumos. Viņš bija Slokas celulozes fabrikas valdes loceklis, a/s "Kvadrāts" valdes priekšsēdētājs un Liepājas Bankas padomes priekšsēdētājs.

1939. gada Pasaules karam sākoties, Kviesi 1940. gada vasarā izslēdza no advokatūras, un čeka viņam noteica mājas arestu miliča uzraudzībā. Kad arestu pēc laika atcēla, Kviesis aizbrauca uz "Vecvagariem", kur viņam pēc agrārās reformas bija atstāti 10 ha zemes un daļa dzīvojamās mājas. Lai izvairītos no deportācijas, Kviesis ar sievu Elzu un dēlu Ēriku, jau iepriekš zinādami par gaidāmo izsūtīšanu, nakti uz 1941. gada 14. jūniju pavadīja kādā nomaļā mežsarga mājā Tērvetes pagastā.

1941. gada rudenī Kviesis turpināja darbu advokatūrā. Viņu apstiprināja arī par pagaidu zvērināto advokātu padomes priekšnieku, bet tā paša gada beigās sāka strādāt par juriskonsultu hitleriešu izveidotās kolaboracionistiskās t. s. Latviešu pašpārvaldes Tieslietu ģenerāldirekcijā. 1943. gada martā vācu ģenerālkomisārs Latvijā Dekslers iecēla Kviesi par tieslietu ģenerāldirektoru. Pēc gada viņš atstāja šo amatu sirds slimības dēļ.

1944. gada 9. augustā Kviesis ar tuviniekiem uzkāpa uz vācu kuģa, lai dotos trimdā, tomēr mirst sirdslēkmes laikā uz kuģa, kamēr tas vēl atrodas Daugavā. Albertu Kviesi apbedīja 12. augustā Rīgas Meža kapos.

<https://www.president.lv/lv/alberts-kviesis>